

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/zbrodni-katynska/80369,Mieszkanicy-powiatu-stopnickiego-ofiary-zbrodni-katynskiej.html>

ARTYKUŁ

Mieszkańcy powiatu stopnickiego - ofiary zbrodni katyńskiej

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: KAROLINA TRZESKOWSKA-KUBASIK

06.04.2021

Ofiarą zbrodni katyńskiej padło nie mniej niż 21 857 obywateli polskich. Według ustaleń księdza Zdzisława Peszkowskiego i Stanisława Zdrojewskiego

zamordowano wówczas 2354 mieszkańców ówczesnego województwa kieleckiego.

Ofiarami zbrodni katyńskiej było co najmniej 50 mieszkańców przedwojennego powiatu stopnickiego. Wśród nich znajdowali się oficerowie, podoficerowie oraz szeregowi Wojska Polskiego, częściowo pochodzący z rezerwy (inżynierowie, lekarze, nauczyciele, naukowcy, prawnicy, urzędnicy państwowi, a także przedstawiciele wolnych zawodów). Podkreślić należy również fakt, że nigdy nie ukarano sprawców zbrodni katyńskiej.

Eugeniusz Sylwester Budzyński

Ofiarą zbrodni katyńskiej był mjr rez. Eugeniusz Sylwester Budzyński. Urodził się w 1893 r. w majątku Kobiela. Ukończył Męskie Gimnazjum Rządowe w Kielcach, a następnie studiował medycynę na Uniwersytecie Jurijewskim w Tartu. Uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Od 1928 r. piastował stanowisko Naczelnego Lekarza Uzdrowiska Busko-Zdrój. Był właścicielem pensjonatu „Sanato” w dzielnicy zdrojowej. Mjr. rez. Budzyński we wrześniu 1939 r. pełnił funkcję komendanta szpitala polowego w Tarnowie. Po agresji ZSRS na Polskę dostał się do niewoli sowieckiej w okolicach miejscowości Busk koło Lwowa. Przechowywano go w obozie NKWD w Kozielsku. W liście z 27 listopada 1939 r. pisał do swojej żony – Ireny:

„Droga Żonusi moja. Korzystam ze szczęśliwej możliwości napisania do Ciebie, donoszę Ci, że od wyjazdu z domu cały czas i obecnie jestem zdrowy. Mam nadzieję, że wkrótce do Was, moi Kochani, wrócę. Jedyną myślą, która mnie niepokoi, to jest myśl o losie Waszym (...).”

W 1940 r. zamordowano go w Katyniu. Jego żona - Irena próbowała ustalić jego losy, wysyłając w 1941 r. do Moskwy dwa listy z zapytaniem o niego. Nie otrzymała na nie jednak żadnej odpowiedzi. Jego zwłoki zidentyfikowano przy ekshumacji. Symboliczny grób mjr. rez. Budzyńskiego znajduje się na cmentarzu parafialnym w Busku-Zdroju. Do 1980 r. widniał na nim napis:

„Dr Eugeniusz Budzyński 1893. Zginął śmiercią tragiczną w 1940 r.”

W 1980 r. rodzina umieściła nową tablicę o treści:

„Dr Eugeniusz Budzyński, major WP ur. 1893 zamordowany w (...) 1940 r.”.

W 1988 r. w wolnym miejscu pojawił się napis „Katyniu”.

Andrzej Pałka

Bolesław Łącki

Warto wspomnieć o zaangażowaniu w działalność konspiracyjną Ireny Budzyńskiej. Pełniła funkcję zastępcy, a następnie Pełnomocnika Zarządu Głównego Polskiego Czerwonego Krzyża na oddział Busko-Zdrój. Zaangażowała się również w działalność tajnych kompletów, ucząc historii:

„(...) Sanatorium pełne jest oficerów niemieckich. Pewnego dnia, gdy siedzimy z książkami na kolanach słycać ostre pukanie do drzwi, wchodzi Niemiec, jakiś «ober». Gospodyni nie podnosząc się z fotela pyta o cel wizyty. Rozmawiają po francusku. Oficer jest tak zafascynowany piękną polską damą, że nas nie widzi, lub udaje, że nie widzi. Po krótkiej chwili wychodzi. Siedzimy sparaliżowane, a nasza mentorka mówi: «Wracamy do pracy». Dziś, gdy jestem w Busku, Sanato kojarzy mi się z okupacyjną lekcją polskiej historii”.

Irena Budzyńska w pensjonacie „Sanato” ukrywała również Żydów. Wymienić należy chociażby kilku z nich: Dziurzyńską, Mariana Reicha, Anielę Tasiemcową czy Cukiermana vel Cukermana. Ofiarą zbrodni katyńskiej padł również kpt. Jan Blichewicz, który był kuzynem mjr. rez. Budzyńskiego. Osadzono go w obozie NKWD w Starobielsku, a następnie zamordowano w Charkowie.

Nauczyciele

Ofiarą zbrodni katyńskiej padli również nauczyciele. Por. rez. Aleksander Józef Bicz urodził się w 1909 r. w Krakowie. Był absolwentem seminarium nauczycielskiego im. Grzegorza Piramowicza w Krakowie. Jako nauczyciel pracował w: Krakowie, Złotej i Chrobrzu. Był kierownikiem szkoły powszechnej w Śladkowie Dużym. Zwłoki Bicza ekshumowano w 1943 r.

W Katyniu zginął również ppor. rez. Andrzej Pałka. Urodził się 4 listopada 1907 r. w Książnicach Wielkich. W Buskim Gimnazjum i Liceum im. Józefa Piłsudskiego w Busku-Zdroju uczył języka łacińskiego. We wrześniu 1939 r. wziął udział w wojnie obronnej. Po 17 września 1939 r., ppor. rez. Pałka trafił do niewoli sowieckiej. Przebywał w filii obozu jenieckiego w Putywlu – w Tiotkino, a następnie w obozie w Kozielsku.

Eugeniusz Budzyński w latach 30.

XX w.

Grób Budzyńskiego i Blichewicza

Podobny los podzielił Stanisław Marmużniak, urodzony 12 kwietnia 1906 r. w Kleczanach. Był absolwentem Wydziału Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Szkoły Podchorążych Rezerwy Piechoty przy 27 Dywizji Piechoty. Pracował jako nauczyciel szkoły powszechnej na terenie powiatu stopnickiego. Po ukończeniu studiów zatrudniono go jako nauczyciela historii w Buskim Gimnazjum i Liceum im. Józefa Piłsudskiego w Busku-Zdroju. Pracę miał podjąć od 1 września 1939 r., jednakże jego plany pokrzyżował wybuch wojny. W lipcu 1939 r. Pałkę powołano do służby w Wojsku Polskim. Po 17 IX 1939 r., osadzono go w obozie w Kozielsku.

W Katyniu zamordowano również ppor. rez. Mariana Olkuśnika. Urodził się w 1909 r. w Książu Wielkim. W 1930 r. ukończył seminarium nauczycielskie w Jędrzejowie, a rok później w 1931 r. Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty nr 10. Przydzielono go do 4 pułku piechoty Legionów. Był nauczycielem szkoły powszechnej w Pacanowie.

Policjanci

Ofiarami zbrodni katyńskiej byli również funkcjonariusze Policji Państwowej (PP). Około 6 300 funkcjonariuszy Policji Państwowej oraz Korpusu Ochrony Pogranicza osadzono w obozie w Ostaszku. Mordowano ich w celach więzienia w siedzibie Obwodowego Zarządu NKWD w Kalininie (dzisiejszy Twer). Ofiary chowano w miejscowości Miednoje.

Jedną z ofiar mordu był Jan Wiktor Górski. Pochodził z Chodowa koło Miechowa. Był członkiem Polskiej Organizacji Wojskowej. W PP służył od lipca 1919 r. Służbę pełnił na posterunkach w Stopnicy oraz w Chmielniku. W Komendzie Powiatowej w Busku-Zdroju pracował w latach 1932-1939 r., gdzie był zastępcą komendanta. Po 17 września 1939 r. został wzięty do niewoli sowieckiej. Osadzono go w obozie jenieckim

NKWD w Ostaszkanie.

Kolejną ofiarą zbrodni sowieckiej był st. post. Ignacy Zięba. Urodził się 31 stycznia 1900 r. w Gołonogu. W PP służył od 1930 r. W 1935 r. pracował w Komendzie Powiatowej w Busku-Zdroju, a następnie w Mostach Wielkich w powiecie żółkiewskim. Po 17 września 1939 r. trafił do niewoli sowieckiej. Przebywał w Ostaszkanie, skąd wysłał pocztówkę, którą rodzina otrzymała w pierwszych dniach 1940 r.

Jan Wawro

Ich los podzielił również st. post. Błażej Marchewka. Urodził się w 1899 r. w Sosnowcu. Przez wiele lat służbę pełnił na terenie powiatu stopnickiego. We wrześniu 1939 r. pracował na posterunku w Pacanowie.

Kolejną ofiarą był Piotr Szostak. Urodził się 12 października 1880 r. w Zagości. W Policji Państwowej pracował od lipca 1919 r. Służbę pełnił na posterunku w Szczaworyżu. We wrześniu 1939 r. dostał się do niewoli na Wołyniu.

Por. Bolesław Łacki urodził się w 1910 r. w Janinie. Był dowódcą 2. baterii w 2. Pułku Artylerii Lekkiej Legionów w Kielcach. Od sierpnia 1938 r. wykładał w Wołyńskiej Szkole Podchorążych Rezerwy we Włodzimierzu Wołyńskim. We wrześniu 1939 r. walczył w obronie Włodzimierza Wołyńskiego. Przebywał w obozie NKWD w Kozielsku. Stamtąd wysłał do rodziny w Janinie kartkę, w której pisał, że ma nadzieję na szybki powrót do domu. W drugiej kartce podtrzymywał ją pisząc:

„co dzień samochody wywożą duże grupy oficerów – prawdopodobnie do Polski”.

W 1940 r. zamordowano go w Katyniu. W 1943 r. dokonano ekshumacji ciała Łackiego.

**Park zdrojowy w Busku-Zdroju,
dwudziestolecie międzywojenne**

COFNIJ SIĘ